

Élményeim sasokkal és keselyűkkel az erdélyi havasokban.

Irta LODGE R. B.

Tán az „Aquila” olvasóit is érdekelni fogja az a mult év szeptember havában tett élvezetes és emlékezetes kirándulásom az erdélyi havasokba, mely alkalommal sikerült a szirti sasról, farkó keselyőről és hollóról igen szép fényképsorozatot szereznem.

Szept. 1-én lóháton indultunk a hegység legmagasabb csúcsa felé; a kétheti tartózkodáshoz szükséges holmikát — sátorok, élelmiszerek stb. — a teherszállító lovak egész serege hordta utánunk. Az első napot a pisztrángahalászatnak szenteltem azon a gyönyörű kis tavon, melynek partján tanyát ütöttünk. Azután lóháton fölmentünk a legmagasabb csúcsra, megtekintettük a terepet, hogy alkalmas helyet találjunk, a hol régi tervünket, sasok és keselyűk fényképezését megvalósíthassuk. Még az a gyenge remény is keesegtetett, a mely azonban nem valósult meg, hogy a ritka saskeselyű (*Gypaëtus barbatus*) is odajön a gép elé, mert ez a faj még nem is olyan régen előfordult ezen a vidéken.

Némi keresés után találtunk is egy megfelelő sziklahasadékot, egy a csúcshoz közel fekvő sziklán, a melyet esekély fáradtsággal jó buvóhelylyé lehetett átalakítani. Ennek elején és egyik oldalán szikladarabokból álló falat emeltünk, tetejét pedig a nagy sziklának támaszkodó és előre felé lejtősödő fenyőgallyak alkották, a melyeket nagy gyep-téglákkal borítottunk.

Ezen a buvóhelyen kilencez napig tartózkodtam, állandóan megfigyelve annak a lónak a hulláját, a melyet élve hajtottunk föl s buvóhelyemtől körülbelül tíz méternyi távolságban löttünk agyon.

Nemsokára azután, hogy a helyemet elfoglaltam, már az első napon mindenfelől hatalmas szárnyak zúgása és a hollók mély káromgása hangzott le hozzám, jelül annak, hogy a nagy lakoma megkezdődik; csakhamar meg-

Experiences with Eagles and Vultures in the Carpathians.

By R. B. LODGE.

A most enjoyable and long-to-be-remembered visit to the Transylvanian Alps in September last has enabled me to obtain a fine series of photographs of *Aquila chrysaëtus*, *Gyps fulvus* and *Corvus corax*, and an account of my experiences with these birds may perhaps be of interest to the readers of „Aquila”.

On the first September we rode up one of the highest peaks with a long string of pack-horses carrying tents, provisions and necessaries for a fortnights stay. Our first day was devoted to Trout fishing in the beautiful little Lake, on the shores of which our tents were pitched. Then we rode up to the highest ridge overlooking the camp in order to select a convenient place where we could put into execution our plans, long contemplated, of making an attempt to photograph the Eagles and Vultures of these regions. We had even a faint hope, unfortunately not realised, of attracting within the range of the camera, the rare Lämmergeier, *Gypaëtus barbatus*, which, not so many years ago, was to be found there.

At last after some searching, we found on the ridge very near the highest peak, a convenient crack or fissure in a big rock, which looked as if it could be converted into a good hiding place with a little labour. Accordingly, a wall of rough stones was built up on one side and in the front, while a sloping roof of pine-boughs resting against the large rock was carefully covered over with large pieces of turf.

In this ambush I spent nine days, watching the carcass of a horse which we drove up and shot just outside, not more than ten yards in front of me.

I had not taken up my position very long on the first day before the swish-swish of powerful wings beating the air and the sound of their guttural croakings on all sides told me plainly enough that the Ravens were be-

SZIRTI SAS. — GOLDEN EAGLE.

LODGE R. B. FÉNYKÉPFÖLVÉTELE. — PHOTOGR. & COPYRIGHT BY R. B. LODGE.

SZIRTI SAS. — GOLDEN EAGLE.

FAKÓ KESELYŰ. — GRIFFON VULTURE.

FAKÓ KESELYŰK. — GRIFFON VULTURES.

győződtem róla, hogy búvóhelyemen még az ő éles szemük elől is jól voltam elrejtözve. Az egyik éppen gúnyhóm tetejére szállott s a silya alatt a gyeptéglákról leporlott föld éppen a fejemre hullott. Nemsokára azután megvolt az az elégtételem, hogy gépem látómezejében először egy, majd egy másik, végül 8—9 példány gyűlt össze a dögön ebből a fekete hadból; az egyik a mereven fölmeredő lábra ült, a másik a fejre, a harmadik a hasra, a többiek pedig lesték, hogy hol lesz a legalkalmasabb hely, a hol megkezdhetik majd a lakomat. De csak a szemeket csipkedték ki, mert a szívós bőr ellenállt minden igekezetüknek, úgy hogy néhány napig sem mire se mehettek, csak fekete felhőhöz hasonló tömegekben jelentkeztek a dög körül, különösen reggel, még mielőtt búvóhelyemet elfoglaltam volna. Néha egész napon át se jöttek a döghöz, de káromlásukat azért időközönként egész közlelről hallottam.

Mondhatom, hogy nagyon keserves dolog volt ily magas ponton (7000 láb) és a kemény hidegben annyi órán keresztül várakozni; ha kedvező volt a világítás, rendszeren kilencz óra hosszat ültem a gép előtt. Néha mindent átjáró hideg ködben és hóban volt részem s búvóhelyem számos résein át folytonosan becsüvített a szél, úgy hogy nyolcz napon keresztül alig esináltam mást, mint dideregtem a hidegtől, mert a vastag ruhák és pokróczok daczára, a miket magammal hoztam, rettentesen fáztam.

A hideg következtében nagyon lassú volt a rothadás és mivel úgy láttam, hogy a madarak már alig fogják kikezdeni a dögöt, végre kénytelen voltam baltával beleavatkozni és siettetni a fölözlast.

Az első sas, a mely megjelent, parlagi sas — *Aquila melanaëtus* (L.) — volt. A gépből kikémlelve nagy madarat láttam a dög felé szállani; esakhamar leült vagy legalább úgy tett, mintha le akarna szállni egy kis sziklatömbre, a melyet közelemben láthattam. Azután jó ideig nem került szemem elé, valószínűleg azért, mert sasszokás szerint óvatosan kémlelte az egész környéket, mielőtt közeledni merészkedett volna. Egyszer csak előtünt a dög közelében lévő sziklák mögött, igen lassan és óvatosan közeledett és végre ráült a

gunning to assemble for the feast; and I soon had proof that hidden away in my rocky chamber, I was completely invisible even to their keen sight. One of them even settled on the turf roof just above me, loosening some of the soil which fell on to my head. Directly afterwards I had the satisfaction of seeing first one and then another hop into the field of the camera until there were eight or nine of the sable marauders congregated on the body, one sitting on the stiffly upstretched hind leg, one on the head, one on the belly, and the rest looking for some point of vantage from which to begin operations. But, after picking out the eyes, the tough skin resisted all their efforts, and for some days they could do but little, and after clustering round the body in black clouds would generally leave the place as soon as I appeared in the morning. Sometimes they would not come back all day to the carcase, but I could generally hear their croaks at intervals in the neighbourhood.

It was bitterly cold waiting so many hours, generally nine hours each day when the light was fairly good, at such an elevated post, 7000 feet above sea-level. Sometimes there was a heavy-penetrating cold mist and snow, and always a piercing wind which whistled freely through the numerous cracks and crevices of the rocky chamber in which I was hidden, and for eight days I did little but sit and shiver in spite of the thick garments and rugs I took up with me.

Putrefaction in consequence was not very rapid and as the birds appeared unable to make an entry, we found it necessary to assist the operations of nature with an axe.

The first Eagle to appear was an Imperial — *Aquila melanaëtus* (L.). Looking through the camera I saw a large bird flying towards the bait, which presently settled, or appeared to do so, on a rock a little beyond where I could see it. I saw no more of it for some time, but probably, after the nature of Eagles, it was cautiously scanning the whole neighbourhood before venturing any further. Presently its head appeared over the edge of the rocks close to the horse, and then the bird very slowly and with great

lő fejére, a mikor lekaptam. A világítás azonban rossz volt s mint gyanítottam, a fénykép nem is sikerült. Nem tudom megmondani, hallotta-e vagy sem a gép esattanását, a mikor lezártam, de utána gyorsan és zajtalanul eltűnt, úgy a hogyan jött.

Néhány napig azután nem jött látogató, kivéve a hollókat s elég időm és alkalmam volt, hogy sokszor igen mulatságos viselkedésüket megfigyelhessem. Igen különös, néha visszataszító s hollók viselkedése. Így pl., mikor a lő szeméit már kicsipkedték és belcinek nagy részét fölfalták, egyszerre úgy látszik, hogy az a gyanu támadt bennük, vajjon tényleg megdöglött-e az állat vagy csak teteti magát. Hogy erről meggyőződjenek, az egyik ünnepelesen közeledik a dögböz és hatalmas csőrével erősen odavág a bordák közé vagy a fejre és azután hirtelenül 3—4 lábnyira visszazökik, mintha attól félne, hogy az állat valahogyan ismét föl ámadhatna.

Az egyik napon szirti sas jött látogatóba; éppen olyan zajtalanul és hirtelenül érkezett, mint a parlagi sas. Leereszkedett a dög legkiemelkedőbb részére, de még mielőtt elcsúszhatott volna a gépet, megint otthagyt engem, a ki nagyon bánkódtam azon, hogy nem sikerült fölhasználnom a jó alkalmat. A következő nap várakozás és reménykedés közben eredménytelenül telt el.

A levegőben órák hosszáig hatalmas szárnyesapokodást hallottam s az volt a gondolatom, hogy ott valami háborúság folyik. De sziklasátoromba zárva csak a gépen keresztül nézhettem kifelé s így csak sejtettem a valóságot, hogy valami sas igyekszik egy vagy több keselyűt a dögtől elüldözni. Rettenetes zajt esaptak. Szinte azt lehetett hinni, hogy két gyorsvonat vagy léghajó rohan egymásnak halálthozó tusában. A hatalmas szárnyesapokodásba belevegyültek a harez kiáltások és néhányszor a csőresapások hangjai. Az egész igen közélről hangzott s úgy tűnt föl, mintha a búvóhelyem közelében lévő sziklák körül folyt volna a harez. Nem láhattam azonban egyebet, mint nagy árnyékokat, a melyek villámgyorsan haladtak tova a földön. Néha azt hittem, hogy valamelyik majd le-

caution advanced and perched on the head, where I photographed it. The light, however, was very dull and bad, and, as I expected, the photograph is not a very successful one. Whether it heard the click of the shutter or not I cannot say, but it quickly disappeared as silently as it had come.

For some days after this I had no more visitors except the Ravens, and had plenty of time and opportunity to watch their antics, which are sometimes amusing. The humour of a Raven is, however, of a quaint and somewhat grim character. For instance, after they have picked out the eyes and devoured the greater part of the inside of a dead animal, they appear to be seized with misgivings as to whether it is really dead or only pretending. So, to make sure, one of them will solemnly walk up and give it a dig in the ribs or on the face with its powerful beak, and then jump up three or four feet into the air, as if afraid of its suddenly coming to life again.

One day I had a visit from a Golden Eagle which appeared silently and suddenly in much the same way as the Imperial Eagle had done. It even settled on the highest part of the carcass, but just as I was in the act of releasing the shutter it flew off before I could do so, leaving me much disappointed at having failed to make the best of such an opportunity. Then came a day of expectation and hope which resulted in nothing.

For hours I could hear the beatings of heavy wings, and it seemed to me that some aerial conflict was raging round me. Buried alive in my rock tomb and unable to see anything except through the camera, I could only guess at the truth, but I felt sure that an Eagle of some sort was endeavouring to drive away a Vulture or Vultures. The noise they made was terrific. It really sounded as if two express trains or perhaps two air-ships were rushing through the air in deadly combat. Mingled with the flapping of immense wings I could hear cries of rage and once or twice actual blows struck. All this seemed to be quite close, as if the duel was being fought round and round the pile of rock in which I was concealed. But I could see nothing except their great shadows gliding over the ground at lightning speed. Momentarily I hoped something would alight but after lasting

száll, de két órai várakozás után a zaj lassanként gyengült, majd eltávolodott és végre egészen megszűnt.

A táborba visszatérve sejtelmemet igazolta szíves házigazdám, a ki elmondta, hogy halászat közben látta a keselyűket, a mint keringtek és le akartak szállani a dögre, de egy sas elüldözte őket.

Ez volt a második esetem, hogy személyesen megfigyelhettem a sasok és a keselyűk között lévő ellenszenvet, a melyről megboldogult Rudolf trónörökös is megemlékezett. Az első esetet Spanyolországban figyeltem meg, a hol egy csikofarkú hējjasast — *Nisaëtus fasciatus* (Vieill.) — láttam, a mint levágott egy fakökeselyűre, mely közelébe merészkedett.

Másnap a sas egész közel jött a döghöz és már éppen a lakmározáshoz akart hozzáfogni, a mikor egyszerre csak fölfelé pillantott és elrepült, mintha valamit üldözni akarna. Erre ismét hallottam valami összetűzésnek a zaját, a mely azonban ezúttal rövidebb ideig tartott.

Immáron nyolcz napig várakoztam eredménytelenül és azért elhatároztam, hogy a mint sikerült lefényképeznem a sast, le fogom löni; nem találtam más módot arra, hogy a keselyűket is lefényképezhessem, mert a sas, habár maga ritkán is jött a dögre, más madarat nem engedett annak közelébe.

Már csak egy napom volt hátra, mert megbeszélésünk értelmében okvetlenül vissza kellett térnünk, de ezen a napon végre megjött a szerencse. Első sorban is igen kedvező volt a világítás. A nap fényesen ragyogott a tiszta égen s jó helyzetben lefényképeztem a hollókat. Azután jött a sas; eleinte csak részben volt látható a sziklák miatt, de esakhamar közelebb jött és leült a dög legkiemelkedőbb részére, remek helyzetben, élesen elválva az égboltozattól.

Kihívó tekintettel nézett maga körül, majd szaggatni kezdte a dögöt. Fölösleges megmondanom, hogy egymásután csináltam a fölvételeket, a mily gyorsan esak lehetett. Mikor már volt 7—8 lemezem, óvatosan magam mellé tettem a gépet, megtöltöttem a fegyvert és a mennyre nehézkes helyzetemben esak tettem, jól ezélba vettem a sast és rálöttem.

Természetes dolog, hogy magam meg se kísérelhettem a sas elhozatalát, mert valószí-

for about two hours the noises became fainter and more and more distant and finally ceased altogether.

On returning to camp my suspicions were verified, for my friend and host told me that while fishing in the lake he had seen Griffons flying around, as if anxious to feed on the horse, but that they were pursued and driven away by an Eagle.

This is the second experience I have myself had of the antagonism existing between the Eagles and the more ignoble Vultures, so graphically described by the late Crown Prince Rudolph, the first being in Spain, where I had seen a Bonellis Eagle — *Nisaëtus fasciatus* (VIEILL.) — strike down a Griffon which had presumed to approach it too closely.

The following day the Eagle again appeared quite close to the carcass and was in the act of attacking it when it suddenly looked up and flew off, as if in pursuit of something. Again I heard the same conflict going on, but for a shorter space of time.

I had now spent eight days without much result and I made up my mind that as soon as I could succeed in photographing the Eagle, I would shoot it as the only chance of being able to do the Vultures, for it seemed as if, while not coming at all freely itself, it would not allow anything else to approach at all.

I only had one more day as we had arranged to return, but on this very last day my luck changed. To begin with the light was good. The sun shone splendidly and brightly and I began by making sure of the Ravens in various good positions. Then the Eagle appeared, at first only half showing above the rocks, but it soon advanced further and sat on the highest part of the carcass in a splendid position clearly defined against the sky. After looking around defiantly it then began to tear at the meat. Needless to say I lost no time, but exposed plate after plate as fast as I could get them into the camera. After thus exposing seven or eight plates, I carefully moved on one side the camera, and loading my rifle, and taking as good an aim as I could in the cramped and awkward position I was in, I fired.

Of course I dare not show myself in any attempt to pick up the Eagle which had appa-

nüleg lefelé gurult a lejtőn: ezt arra az időre kellett hagynom, a mikor majd estefelé eljön érettem a vadász, hogy börtönömből kiszabadítson. Közben ismét rendbehoztam és beállítottam a gépet, abban a reményben, hogy most már több látogató is jön majd.

Habár meg voltam róla győződve, hogy most már biztosan megjönnek a keselyűk is, mert ellenségük, a sas, most már nem fenyegette őket, arra mégsem gondoltam, hogy oly hamar itt lesznek. Alig 20 perczel a lövés után rémes panaszkiáltásokat és nyögéseket hallottam, mintha valaki a végső haláltusát vívná. A keselyűkre nem is gondoltam, hanem azt hittem, hogy ez az általam lőtt sastól származik, a mely súlyos sebet kapott ugyan, de még él.

Oly kínos volt ez a hang, hogy újra megtöltöttem a puskámat, avval a szándékkal, hogy véget vetek életének és fájdalmának. De a mint kinéztem azon a kis nyíláson, mely a lenese számára volt meghagyva, nem a sast láttam, a mint vártam, hanem egy nagy fakó keselyűt, mely a dög felé közeledett.

Nagyon féltem, hogy már észrevett engem, de azért gyorsan visszahúzódtam, a gépet beállítottam s minthogy gyamutlanul ott maradt, a lehető legnagyobb gyorsasággal lefényképeztem.

Az a különös hang, a mely engem tévedésbe ejtett, a keselyűktől származott; összesen hárman voltak. Eleinte az, a melyet először láttam, azon igyekezett, hogy a többieket távol tartsa és a mint közeledtek a döghöz, ugyanavval a sziszegéssel és horkantással fogadta őket, a melyet már hallottam; rövid idő múlva azonban már mind a hárman vígan szaggatták a dögöt és hosszú nyakukat végig beletenítették az állat belsejébe, mialatt én láthatatlanul és tőlük nem is sejtve lefényképeztem a különös jelenetet. Mikor már minden lemezemet fölhasználtam, lelőttem a család hímjét; azt hiszem ugyanis, hogy ez a három példány egy családhoz tartozó hím, nőstény és teljesen kifejlett fióka volt. Fél óra múlva még egy hollót lőttem s ezzel befejeződött ez az ornithologiailag oly szerencsés nap.

Evvel azonban még mindig nem volt vége a mai napi szerencsémnek, mert a táborba való visszatérés előtt, még mielőtt besötétedett, még horgásztam is s ekkor fogtam a legnagyobb pisztrángot, a mely ezen a kirándu-

rently fallen down the side of the mountain, that had to be left until the Jäger should come up as usual to let me out of my prison about sunset. In the meantime the camera was replaced and re-focussed in the hope of the arrival of further visitors.

Though I fully thought the Vultures would be sure to come on the removal of their antagonist the Eagle, I had hardly expected them to arrive so soon as they did. About twenty minutes after the shot I heard a most dreadful sighing and moaning, as though something was dying in the greatest agony. I never thought of Vultures, but felt sure that it was the Eagle I had shot, badly wounded but still alive. It was so painful to hear that I loaded the rifle again and looked out with the intention of finishing it and putting it out of its pain. But on peering out through the hole left for the lens I perceived, not the Eagle, as I expected, but an immense Griffon advancing to the carcase.

I was much afraid that it had already seen me, but at once drew back and brought the camera once more into position, and as it was still there apparently unsuspecting, I photographed it as quickly as I could.

It was the extraordinary noises made by these birds, for there were three of them, which had deceived me. For some time the one I had first seen succeeded in keeping the rest of the party away, and when they advanced to the feast it drove them away with the same hissing and snoring which I had heard, but in a short time they were all tearing away at the body, and inserting their long necks into the innermost recesses, while I was photographing unseen and unsuspected the curious scene. After I had expended all my stock of plates, I shot the male of the family, for I think they were a family party, male, female and fully grown young bird. Half an hour later I shot a Raven, (*Corvus corax*), thus concluding a good day with the birds.

This was not, however, the end of my luck on this day, for during an hours fishing before dark, after my return to our camp, I caught the best Trout taken during our

lásunkon kezünkbe került; súlya 4 font volt. Mielőtt a meregygyűbe tehettem volna, sok dolgot adott erőteljes ellenállásával.

Naptáromban vörös betűkkel van megjelölve 1908 szept. 9-ike, emlékezetembe pedig kitorölkhetetlen vonásokkal van belevésve.

stay — a beauty of 4 lbs. — which made a gallant fight before being led into the landing-net.

The 9-th September 1908 will long remain a red-letter day to me, to be marked in the calendar of my memory with a white stone.

8. kép. — Fig. 8.

LODGE R. B.

a megfigyelő — angol jó barátunk

R. B. LODGE.

the observer — our good English friend